la humanitat

Fundador: Lluís Companys

MONARQUIA? VISCA LA REPUBLICA!!!

SEGONA EPOCA
Any V. Núm. 11

Registrado como artículo de 2a. clase en la Administración de Correos de México, D. F.

Editor E. R. de C.
Rosales 26

Agost de 1948
Mèxic, D. F.

2 d'Agost de 1932

PLEBISCIT PER L'ESTATUT DE CATALUNYA

Com en són de lluny aquelles diades dels anys 1931 i 1932. El seu record, malgrat la boira de colors tristos que el temps ha interposat, ens fa bona companyia, ens aconhorta i ens fa estimar l'esdevenidor; sovint, però, també ens fa retrets.

En aquesta quietud de l'exili, plena de miratges esperançadors i de realitats atuïdores, quan la solidesa de la fe ens fa, al pensament, una clariana de lucidesa temprada, equilibri tivant entre la seguretat en el futur i el neguit d'ara, l'anàlisi d'aquells fets ens mena a judicis d'una serenor que potser no ens hauria estat mai possible sense la feixuga experiència viscuda.

El dia 2 d'agost de 1932, el poble català plebiscità l'Estatut de Núria; complimentava oficialment el compromís contret pel Pacte de San Sebastián, esdevingut llei, per haver estat inclós a la Constitució republicana.

Malgrat que la votació de l'Estatut iniciava la nova etapa nacional de Catalunya, aquell 2 d'Agost no tingué la vibració i abrandament patriòtic que l'hi corresponia. Es veritat que va sobrepassar-se, amb escreix, el percentatge estipulat per la Constitució; de cara a Espanya, amb això n'hi havia prou. Catalunya mereixia més, molt més.

L'ordre fou perfecte; massa. Les grans alegries, com les grans tristeses, esclat de sentiments, comporten un desordre especial que les caracteritza i els dóna autèntica grandesa. Recordem el 14 d'Abril, i l'enterrament de l'Honorable President de Catalunya, Francesc Macià.

Aquell 2 d'Agost fou excessivament ordenat; hi mancà quelcom. ¿Potser l'incentiu de l'oposició? ¿Potser el perill? Segurament les dues coses. La voluntat dels catalans era tan evident, decidida i reiterada, que els "quatre gats" desnaturalitzats que podien fer de la votació de l'Estatut una lluita electoral es varen fer invisibles, la seva oposició, sense l'ajut del governador i del capità general, hauria estat d'un ridícul tan incommensurable, que fins ells el preveieren; la guàrdia civil, els policies i l'exèrcit, instruments tradicionalment i violentament contrarís a l'exteriorització de la catalanitat, aquell dia ens feien d'àngel de la guarda, vetllant que res no destorbés la nostra manifestació nacionalista. Veritablement l'ambient era desconcertador, tot havia canviat, tot era diferent, tot... menys nosaltres, els catalans.

Ens havíem fet en la lluita clandestina, en el complot i en la conspiració cada català era, de sempre, un adversari a totes les coses instituïdes i tots plegats, un poble enemic de la persona i el sistema que ens governava; per un gran nombre de catalans el perill i l'adversistat havien esdevingut costum i els menys agosarats, de malparlar del rei i d'Espanya, n'havien fet una oració que deien i repetien mil vegades cada dia. Inadaptables a l'esclavatge, l'hàbit de protestar ens havia deformat la naturalesa cívica; estàvem tan avesats a barallar-nos per a ser lliures, que arribàrem a desconèixer tota altra forma d'estimar a la llibertat. Aquesta modalitat del patriotisme català, aplegava homes que, en altres aspectes, no tenien cap coincidència, Raimond d'Abadal i Francesc Layret, per exemple, i donava una gran semblança a fets i actuacions ben allunyats, i, aparentment, sense cap nexe: Solidaritat Catalana, procés de Garraf, Salvador Seguí, Unió Catalanista, l'intent de Prats de Molló i molts altres.

Després de la proclamació de la República i, més concretament encara, des d'aquell 2 d'Agost que avui recordem, Catalunya no trobà la posició nacionalista adient a la seva nova vida política. Els antecedents que ja hem esmentat, són motius que raonen la dificultat d'adaptació, fins i tot és possible que en altres llocs, la mateixa causa, hagi produït deficiències i errors majors; és molt probable, Però nosaltres voldríem, almenys, que la lliçó del passat ens fes força més aptes per l'esdevenidor.

Som nosaltres que tenim d'esmenar-nos en el procedir; l'adversari difícilment ens pot sorprendre desprevinguts, el seu procediment és únic i per tant previsible, i en molts casos evitable. Només cal recordar.

Des de començament del segle actual, la commemoració de l'Onze de Setembre, cada any esdevenia més entusiasta, més viva més valenta i més i més nombrosa; la de 1923 tingué unes proporcions patriòtiques que exasperaren als representants de la monarquia espanyola, a Barcelona; enfollits i rabiosos empraren la violència per emmudir els cants que els recordaven la seva condició de forasters malvolguts, indesitjables. Dos dies després, el general Primo de Rivera instaurava la seva dictadura.

El 6 de maig de 1932, el senyor Lluís Bello presentava a les Corts Constituents de la República el dictamen sobre el Projecte de llei de l'Estatut de Catalunya, i el dia 10 d'agost del mateix any, només vuit després del plebiscit, el general Sanjurjo, a Sevilla, acabdillava un intent de rebel.lió per a impedir-ne la discussió i l'aprovació.

Amb motiu dels fets del 6 d'Octubre de 1934 la Generalitat de Catalunya fou empresonada; llavors el general Franco ja ocupà, estratègicament, un alt càrrec al Ministeri de Guerra d'aquell govern mig monàrquic del bieni negre. Espanya reprenia l'aspecte que indigna als catalans, els uní fortament altra vegada i es trobaren immediatament en el seu sistema tradicional de lluita; Catalunya emprengué de nou l'embranzida contra —sempre "contra"— el govern de Madrid, i el 16 de Febrer de 1936 alliberà entusiàsticament al Govern de la Generalitat, que retornà a la Pàtria en un triomf apoteòsic.

Acomplerta la gesta, tothom s'oblidà del perill secular, i com que no hi havia res concret que tingués forma d'institució per anar-hi contra, l'empenta patriòtica s' aquietà fins al repòs absolut. La Pau, com la Felicitat, tenen l'orgull del seu gran valer, i quan no es tracten amb una gran cura, atenció i afecte. fugen. Així va passar a casa nostra.

Després d'uns pocs dies de calma, començà un maror ben estranya; sempre hem cregut que protestaris professionals, a sou, atiaven als recalcitrants de casa nostra; un petit desordre, inintorromput, feia una anormalitat persistent i, naturalment, el 19 de Juliol s'alçava la sublevació feixista i queien damunt la nostra terra totes les malestrugues que l'han resotmés a un jou d'una brutalitat i salvatgisme insuperables.

Hem d'aprendre d'estimar millor a Catalunya, més bé, per ella mateixa; ja és un gran afecte patriòtic l'amor abrandant que li hem mostrat sempre que ha estat dissortada, però ha estat un greu pecat el fer semblant d'estimar-la menys quan ja somreia mig alliberada. Demà, quan una Espanya democràtica faci novament possible la convivència en una llibertat progressiva, o quan una altra mena de convulsió o esdeveniment posi a Catalunya, altra vegada, en el camí que mena a la bona fita, tenim el deure ineludible de no oblidar i d'esmenar-nos. El "seny" que fins ara no ha estat res més que un mot i una vanitat, cal que sigui la més practicada de totes les virtuts catalanes.

Si de debó volem esmenar-nos, ja podríem començar ara mateix; hi han errors i dubtes que ens han seguit fins a l'exili.

L'enemistat entre catalanistes vençuts i vencedors de les eleccions del 12 d'Abril, encara no ha estat esvaïda. ¿Per què no l'esborrem per sempre més?

El dia 18 d'abril de 1931 els representants de Catalunya i els d'Espanya, a Barcelona, acordaren el règim provisional català per a fins que l'autonomia fos aprovada. La supressió de la República Catalana, justa aspiració de tots els nacionalistes, féu que un estol de magnífics patriotes esdevinguessin aferrissats enemics de la Generalitat. Aquesta separació rancuniosa encara no ha estat superada; cal que ho sigui, hem de voler, tots, que aquell enuig desapareixi.

Ara és hora, catalans, de lluitar "contra", en sabem i triomfarem; si, ja victoriosos, sabem lluitar. amb la mateixa passió, a "favor", mai més cap mal general espanyol enverinarà l'aire de la Pàtria amb el seu alè.

EL CATALANISME LIBERAL

per A. Rovira i VIRGILI.

(Escrit expressament per a "La Humanitat").

Curiosa i reveladora coincidència: certs catalanistes de dreta i certs espanyolistes d'esquerra han afirmat que el catalanisme no és ni pot ésser liberal i menys encara esquerrista. Així ho van sostenir una figura tan alta com Torres i Bages i una figura tan baixa com Alexandre Lerroux. El gran bisbe de Vic deia, a **La Tradició Catalana,** que el catalanisme i el liberalisme són com l' aigua i el foc, i la mateixa cosa venia a dir, en discursos i articles, el petit emperador del Paral.lel.

Es veritat que homes i grups importants del dretisme català i de l'esquerrisme espanyol s'han allunyat d'aquesta doctrina, i això ha fet possible, en determinades circumstàncies, d'una banda l'actuació conjunta dels patriotes catalans i, de l'altra banda, l'actuació conjunta de les esquerres catalanes i espanyoles. Però ni en les dretes de Catalunya ni en les esquerres d'Espanya no s'ha esvaït del tot la tesi de la incompatibilitat. Amb alguna freqüència rebrosta d'una manera visible, o bé l' endevinem, latent, en les actituds hostils o receloses.

Ací tenim, per exemple, el llibre de Mossèn Carles Cardó publicat en francès amb el títol **d'Histoire spirituelle des Espagnes.** Quan l'autor al.ludeix els catalans heterodoxes de l'època contemporània, ho fa tan agressivament com injustament. Per ell, el corrent que qualifica d'anticristià és, al nostre país, "mesquí i verinós". En el mateix paràgraf, acobla en aquesta direcció la tasca de Pi i Margall, Ferrer i Guardia i Pompeu Gener (als quals aplica la qualificació d'anticatalans) i la de setmanaris anticlericals i pornogràfics. I encara que l'il.lustre cononge hagi reconegut noblement que són falses les acusacions que per error adreçava a Pi i Margall (ho són igualment les adreçades a Pompeu Gener), resta en peu la qüestió relativa a la compatibilitat entre el catalanisme i el liberalisme.

Seria sobrera la demostració teòrica de la compatibilitat dels dos ideals. Per nosaltres, catalans d'esquerra, no sols aquests ideals són compatibles, ans encara són germans. No sols podem ajuntar-los, sinó que no els podem separar. La llibertat dels homes i la dels pobles formen una sola i única llibertat. La llibertat col.lectiva de Catalunya és una part de la llibertat individual dels catalans. No ens considerarem plenament lliures si no ho som alhora com a catalans i com a homes.

* * *

Dels fets, no de les doctrines, em proposo tractar en el present article. Concretament, em proposo fer veure que de l'inici de la Renaixença ençà, el seu corrent liberal no ha estat verinós ni mesquí, ans bé sa i ample. Si en alguns moments ha sofert desviacions, han estat degudes a influències forasteres molt més que a causes internes. Prescindiré dels antecedents abundants que ofereix la vella història de Catalunya, i en limitaré per avui a un ràpid cop d'ull sobre els nostres temps.

Els precursors i promotors de la Renaixença, com Aribau, Rubió i Ors i Milà i Fontanals, eren liberals, bé que moderats en llur majoria. El moviment popular, amb Abdó Terrades i Clavé, va emprar la llengua pròpia, àdhuc enmig d'un ambient castellanitzat. Els himnes republicans de Catalunya —**La Campana** y l'adaptació de **La Marsellesa**— en català eren cantats. Liberals i gairebé tots republicans, eren els primers autors del teatre català. I quan, després de la Revolució del 1868 i de la República del 1873, es refà el moviment polític a Catalunya, un home d'esquerra, Valentí Almirall, n'és la figura més vistent, més influent, més activa. El primer quotidià en llengua catalana, e **Diari Català** (1879), fundat per Almirall, és un diari catalanista d'esquerra. I és Almirall també qui organitza el Primer Congrés Catalanista (1880), crea la primera gran associació patriòtica el **Centre Català** (1882), promou el primer moviment solidari del nostre poble entorn del **Memorial de Greuges** (1885) i dóna la nostra primera doctrina política amb **El Catalanisme** (1886). I bé: Carles Cardó, que en el seu llibre fa esment de figures catalanes secundàries i fins diré terciàries no troba l'avinentesa d'esmentar-hi el nom de Valentí Almirall, ni el del Centre Català. Liquida tot aquell període dens i interessantíssim amb uns quants mots: "Aprés quelques tentatives prematurées..." I salta seguidament fins a la Unió Catalanista, tot fent-la sortir a escena quatre anys abans d'ésser creada.

Al voltant d'Almirall s'havia situat un grup d'homes de vàlua considerable tots liberals i avançats: Joaquim Ma. Bartrina, Frederic Soler, Conrat Roure, Eudald Canibell, Antoni Feliu i Codina, Manuel de Lasarte, Artur Gallart, Pere Sacases, els germans Alfons i Pere Rocabert, Narcís Oller, Ferran Tàrrega, Emilio Bonilla, Ferran Fizcueta, Sampere i Miquel, Santiago Rossinyol, Ignasi Iglésies, Ramón Turró, Serra Hunter Gabriel Alomar, Joan Creixells, Rafael Campalans, Joan Lluhí, Jaume Aguadé, Carles Rahola i molts més. I no anomenem els qui encara són vius i que, dins de Catalunya o a l'exili, mantenen la doble idea liberal i nacional.

Parlant de Pi i Margall, Ferrer i Guardia i Pompeu Gener, escriu Cardó: **"Attribuer, comme quelques-uns l'ont voulu, a ce petit courant antichrétien et anticatalan l'origine du catalanisme, c'est trahir la vérité historique et manquer de respect a la patrie."**

Els qui haguessin fet una tal atribució serien verament dignes de blasme, encara que només fos per la tria i l'acoblament dels tres noms. Pero Mossèn Cardó hauria de dir qui són els al.ludits, si és que no es tracta d'una de tantes confusions seves. Es inversemblant que algú hagi posat Francesc Ferrer i Guardia, el pedagog anarquista afusellat injustament en 1909, com un dels fundadors del catalanisme.

La realitat és que l'aportació dels homes liberals i d'esquerra al moviment catalanista i en general a la cultura catalana contemporània, no ha estat inferior a l'aportació dels homes de dreta. Catalunya és de tots els catalans. Catalans de totes les tendències l'han honrada i servida. De tots necessita per a sostenir-se i créixer i triomfar. Qualsevol propòsit d'excloure un estament o una tendència d'aquesta unitat de sang i d'esperit afaiçonada pels segles, és una ferida greu a la causa de tots els catalans, a la causa que per tots ha d'ésser constantment i solidariament mantinguda. El sol fet de la convivència i del treball patriòtic en comú per part dels catalans, és ja un fet de liberalisme.

Catalunya serà liberal o no serà.

Renaixença (periòdic que de revista passa a diari des de cap d'any del 1881) també era liberal, encara que alguns dels seus homes fossin conservadors; Angel Guimerà, que n'era la figura més destacada, fou tota sa vida un home, no ja liberal, ans encara d'idees independents i audacioses. Com a avantguarda del liberalisme, actua la revista **L'Avenç** en les seves dues èpoques (1882-1886 i 1889-1893), i principalment els anys últims, en què va prendre un caràcter radical, tant en el sentit català com en el social, i el filosòfic.

Hi hagué el grup de Mossèn Collell amb la revista vigatana **La Veu del Montserrat** i després **La Veu de Catalunya** setmanari. Aquest grup.sí que era antiliberal. El seu doctrinari fou Torres i Bages. Val a dir que el fet d'haver caigut aleshores els Jocs Florals en mans d'elements en gran part dretistes contribuí a donar al catalanisme un aspecte reaccionari i estantís que no li corresponia verament.

A les darreries del segle passat i a les primeries de l'actual, el catalanisme d' esquerra va créixer. El periòdic **Catalònia**, de Cases-Carbó, duia precisament aquest subtítol: "periòdic nacionalista liberal". Liberal, i radical i tot, era el setmanari **La Tralla.** Amb Martí i Julià i altres, la Unió Catalanista es liberalitza plenament. L'any 1904 apareixia **El Poble Català,** setmanari catalanista, liberal i democràtic, que el 1906 es convertia en diari, i mesos després s'inaugurava el Centre Nacionalista Republicà, presidit per Jaume Carner i en el qual figuraven homes liberals procedents de la Lliga, com Ildefons Sunyol i Lluhí i Rissech i altres procedents de la Unió Catalanista, com Antoni Sunyol i Jaume Gubern.

L'any 1910 els partits republicans que havien entrat a la Solidaritat Catalana es fusionarem en la Unió Federal Nacionalista Republicana, el líder de la qual va ésser Pere Coromines. Caiguda aquesta després de la seva coalició del 1914 amb els lerrouxistes, el Bloc Nacionalista Republicà (líder, Francesc Layret) i el Partit Republicà Català (líder, Marcelí Domingo) accentuaren la tendència esquerrista. I així mateix la Federació Democràtica Nacionalista i Estat Català de Francesc Macià. L'Acció Catalana, fundada l'any 1912, el diari **La Publicitat,** en el qual col.-laborava Carles Cardó amb el pseudònim de R. Vespella. I no cal que expliqui ara el predomini del catalanisme esquerrista durant la segona República espanyola perquè tots tenim encara ben presents les idees, els fets i els homes d'aquell període.

No. El corrent liberal i esquerrista del catalanisme no és ni ha estat un rierol mesquí i verinós. Ha estat i és un riu de bona font i de bon cabal. Té el seu origen llunyà en l'antiga tradició democràtica de Catalunya. Els nostres vells cristians d'aquesta tendència predominen en la història del pensament català. I els heterodoxes catalans formen un llar rengle, encara que certs historiadors i polemistes hagin tingut cura de dissimular-ho.

Ultra els homes ja anomenats, cal posar en la llista dels catalans il-lustres pertanyents als múltiples matisos liberals: Pere Mata, Ribot i Fontseré, Victor Balaguer, Lluís Cutxet, Sunyer i Capdevilla, Roca i Roca, Pere Cortada, Jaume Brossa, Alfred Opisso, Sampere i Miquel, Santiago Rossinyol, Ignasi Iglésies, Ramón Turró, Serra Hunter Gabriel Alomar, Joan Creixells, Rafael Campalans, Joan Lluhí, Jaume Aguadé, Carles Rahola i molts més. I no anomenem els qui encara són vius i que, dins de Catalunya o a l'exili, mantenen la doble idea liberal i nacional.

L'ORFEO CATALA ES LA LLAR CATALANA QUE ENS OFERIREN ELS VELLS RESIDENTS.

EL SEU ESFORÇ DE TANTS ANYS MEREIX EL NOSTRE AGRAIMENT I LA NOSTRA COL-LABORACIO.

¿JA EN SOU SOCI?
¿I ELS VOSTRES AMICS?
¿I ELS VOSTRES FILLS?

memoriaesquerra.cat — La Humanitat [Mèxic, 1942-1965], 8/1948, pàgina 1